

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1997 - 1998 (*)

15 SEPTEMBER 1998

WETSVOORSTEL

**tot neutralisering van de lijststem
en opheffing van het onderscheid
tussen kandidaat-titularissen en
kandidaat-opvolgers bij de verkiezing
van het Europese Parlement**

(Ingediend door de heer Geert Versnick)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel heeft tot doel de betekenis van de lijststem te beperken en aldus het toewijzen van een zetel aan een kandidaat vooral door de kiezer zelf te laten bepalen.

Diverse politologen stellen dat we niet langer in een democratie maar wel in een participatie leven, vermits het momenteel de politieke partijen zijn die *de facto* de verkozenen des volks aanduiden. Om een verkiesbare plaats te bekomen wegen partijtrouw of bindingen met bepaalde belangengroepen zwaarder dan de persoonlijke kwaliteiten van de kandidaten en het gevraagde en verkregen vertrouwen van de burgers. Dit wetsvoorstel heeft dan ook tot doel de lijststem enkel nog te doen meetellen voor de berekening van de zetelverdeling tussen de verschillende lijsten. Het toewijzen van de zetels aan deze of gene kandidaat van een lijst zal echter uitsluitend op basis van het aantal uitgebrachte naamstemmen ge-

(*) Vierde zitting van de 49ste zittingsperiode

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1997 - 1998 (*)

15 SEPTEMBRE 1998

PROPOSITION DE LOI

**neutralisant le vote de liste et
supprimant la distinction entre
candidats titulaires et candidats
suppléants lors des élections
du Parlement européen**

(Déposée par M. Geert Versnick)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition vise à limiter l'importance du vote de liste et donc à faire en sorte que la décision d'attribuer ou non un siège à un candidat revienne essentiellement à l'électeur.

Divers politologues affirment que nous ne vivons plus dans une démocratie, mais bien dans une participatie, étant donné qu'à l'heure actuelle, ce sont les partis politiques qui désignent *de facto* les élus du peuple. Pour l'obtention d'une place en ordre utile sur une liste électorale, la fidélité au parti ou les liens avec certains groupements d'intérêt pèsent plus lourd dans la balance que les qualités personnelles des candidats et la confiance dont ils jouissent auprès des citoyens. Nous visons dès lors à ne plus faire intervenir le vote en tête de liste que pour le calcul de la répartition des sièges entre les différentes listes. L'attribution des sièges à tel ou tel candidat d'une liste, par contre, se fera exclusivement sur la base du nom-

(*) Quatrième session de la 49ème législature

schieden, dus zonder dat nog rekening wordt gehouden met de lijststem.

Het huidige systeem heeft evenzeer tot gevolg dat slechts weinig vrouwen erin slagen om een politiek mandaat te verwerven, hoewel vrouwen op alle lijsten bijzonder veel stemmen behalen.

Dit systeem heeft als voordeel dat de kandidaten die de meeste voorkeurstemmen behalen, verkozen zijn, ongeacht hun plaats op de lijst. Daardoor wordt niet alleen de impact van de partijorganen die de lijst samenstellen sterk afgezwakt, maar wordt eveneens het kiessysteem voor de kiezer zelf veel doorzichtiger. De kiezer weet immers meestal niet dat een lijststem in feite overeenkomt met een stem voor de kandidaat die bovenaan de lijst staat.

Door het neutraliseren van de lijststem voor de verkiezing van het Europese Parlement kan iedere kandidaat op de lijst met gelijkere kansen naar de gunst van de kiezer dingen.

Dit voorstel heeft verder ten doel het systeem van de opvolgers bij deze verkiezingen te hervormen. Het verschil tussen kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers wordt ongedaan gemaakt. Zoals bij de aanwijzing van de opvolgers bij de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen worden de niet-verkozen kandidaten als opvolger gerangschikt naargelang het behaalde aantal naamstemmen. De lijststem wordt evenmin meegerekend voor de rangschikking van de opvolgers.

Deze wijzigingen hebben ten doel aan de stem van de kiezer een groter gewicht te geven, een grotere klaarheid in de politieke keuze te scheppen, en aldus de invloed van de politieke partijen op de toewijzing van de mandaten in belangrijke mate terug te schroeven.

G. VERSNICK

bre de suffrages nominatifs exprimés, sans plus tenir compte des votes en tête de liste.

Le système actuel a également pour conséquence que rares sont les femmes qui parviennent à obtenir un mandat politique, alors qu'elles recueillent pourtant un nombre très élevé de suffrages sur toutes les listes.

Ce système offre l'avantage que sont élus les candidats ayant obtenu le plus grand nombre de voix de préférence, quelle que soit leur place sur la liste. De cette manière, non seulement on limite considérablement l'influence des organes de parti dans la formation des listes, mais en outre, on rend le système électoral beaucoup plus transparent pour l'électeur lui-même. En effet, celui-ci ignore généralement qu'un vote en tête de liste équivaut à apporter son suffrage au premier candidat de la liste.

La neutralisation du vote en tête de liste pour l'élection du Parlement européen aura donc pour conséquence que chaque candidat figurant sur la liste pourra solliciter les faveurs du corps électoral avec des chances plus égales.

La présente proposition vise par ailleurs à réformer le système des suppléants pour l'élection des assemblées précitées. Il est mis fin à la distinction entre candidats-titulaires et candidats-suppléants. Comme pour la désignation des suppléants aux élections provinciales et communales, les candidats non élus sont classés en tant que suppléants, en fonction du nombre de votes nominatifs obtenus. Le vote en tête de liste n'est pas davantage pris en compte pour le classement des suppléants.

Ces modifications ont pour objet de donner plus de poids à la voix de l'électeur, d'accroître la transparence dans le choix politique et, partant, de réduire considérablement le rôle joué par les partis politiques dans l'attribution des mandats.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 21, § 2, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, gewijzigd bij de wetten van 16 juli 1993 en 11 april 1994 en bij het koninklijk besluit van 11 april 1994, wordt tussen het tiende en het elfde lid, het volgende lid ingevoegd:

«Het aantal kandidaten op een zelfde lijst mag niet groter zijn dan het dubbele van het aantal te kiezen leden.».

Art. 3

In artikel 22 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) in het eerste lid, vervangen bij het koninklijk besluit van 11 april 1994, worden de woorden «117, eerste en tweede lid,» geschrapt

B) het tweede lid, punt 2°, wordt opgeheven;

C) het tweede lid, punt 6°, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«6° moet men in artikel 123:

a) in het eerste lid, in plaats van het woord «zeventiende», het woord «tweënvijftigste» lezen;

b) in het derde lid, 2°, in plaats van de woorden «kandidaat-titularissen of kandidaat-opvolgers», het woord «kandidaten» lezen;

c) in het derde lid, het punt 2°*bis* weglaten;

d) in het vijfde lid, in plaats van de woorden «kandidaat-titularissen of -opvolgers», het woord «kandidaten» lezen;

D) het tweede lid, punt 11°, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«11° moet men in artikel 126:

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 21, § 2, de la loi du 23 mars 1989 relative à l'élection du Parlement européen, modifié par les lois du 16 juillet 1993 et du 11 avril 1994 et par l'arrêté royal du 11 avril 1994, l'alinéa suivant est inséré entre l'alinéa 10 et l'alinéa 11:

«Le nombre de candidats figurant sur une même liste ne peut excéder le double du nombre de membres à élire.».

Art. 3

A l'article 22 de la même loi sont apportées les modifications suivantes:

A) dans l'alinéa 1er, remplacé par l'arrêté royal du 11 avril 1994, les mots «117, alinéas 1er et 2,» sont supprimés;

B) l'alinéa 2, 2°, est abrogé;

C) l'alinéa 2, 6°, est remplacé par la disposition suivante:

«6° à l'article 123:

a) à l'alinéa 1er, il y a lieu de lire au lieu du mot «dix-septième» le mot «cinquante-deuxième»;

b) à l'alinéa 3, 2°, les mots «titulaires ou suppléants» sont supprimés;

c) à l'alinéa 3, le 2°*bis* est supprimé;

d) à l'alinéa 5, les mots «titulaires ou suppléants» sont supprimés;

D) l'alinéa 2, 11°, est remplacé par la disposition suivante:

«11° à l'article 126:

a) in het eerste lid, in plaats van de woorden «kandidaat-titularissen als mandaten van titularis», de woorden «kandidaten als mandaten» lezen en de laatste volzin weglaten;

b) het tweede lid als volgt lezen: «Indien er in hetzelfde geval minder kandidaten dan mandaten zijn, worden deze verkozen verklaard.»;

c) in het derde lid, in plaats van de woorden «kandidaat-titularissen en -opvolgers dan er toe te kennen mandaten van titularis», de woorden «kandidaten dan er toe te kennen mandaten» lezen;

d) het vierde lid als volgt lezen:

«Het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering opgemaakt en door de leden van het bureau ondertekend, wordt onmiddellijk aan het Europese Parlement gezonden. Een afschrift van het proces-verbaal wordt naar de minister van Binnenlandse Zaken gestuurd. Uittreksels uit het proces-verbaal worden onmiddellijk aan de gekozenen gezonden.».

Art. 4

In artikel 23, eerste lid, van dezelfde wet, vervangen bij de wet van 16 juli 1993, worden de woorden «kandidaat-titularissen en -opvolgers» vervangen door het woord «kandidaten».

Art. 5

In artikel 29 van dezelfde wet, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 11 april 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) in het eerste lid worden de woorden «144 tot 147» vervangen door de woorden «144, 145, 147»;

B) het tweede lid wordt aangevuld als volgt:

«5° in artikel 144 moet men het eerste tot het zesde lid als volgt lezen:

«De kiezer kan zijn stem uitbrengen door ofwel een lijststem uit te brengen in het stembak bovenaan de lijst ofwel een naamstem uit te brengen in het stembak naast de naam van een kandidaat, ofwel door verschillende naamstemmen uit te brengen naast de kandidaten van éénzelfde lijst.».

a) à l'alinéa 1er, il y a lieu de lire au lieu des mots «candidats titulaires correspond au nombre des mandats effectifs» les mots «candidats correspond au nombre des mandats» et de supprimer la dernière phrase;

b) l'alinéa 2 doit être lu comme suit: «Si, dans le même cas, le nombre des candidats est inférieur au nombre des mandats, ces candidats sont proclamés élus.»;

c) à l'alinéa 3, il y a lieu de lire au lieu des mots «candidats effectifs et suppléants ne dépasse pas celui des mandats effectifs à conférer» les mots «candidats ne dépasse pas celui des mandats à conférer»;

d) l'alinéa 4 doit être lu comme suit:

«Le procès-verbal de l'élection, rédigé et signé séance tenante par les membres du bureau, est adressé immédiatement au Parlement européen. Une copie du procès-verbal est envoyée au ministre de l'Intérieur. Des extraits de ce procès-verbal sont immédiatement adressés aux élus.».

Art. 4

A l'article 23, alinéa 1er, de la même loi, remplacé par la loi du 16 juillet 1993, les mots «effectifs et suppléants» sont supprimés.

Art. 5

A l'article 29 de la même loi, modifié par l'arrêté royal du 11 avril 1994, sont apportées les modifications suivantes:

A) à l'alinéa 1er, les mots «144 à 147» sont remplacés par les mots «144, 145 et 147»;

B) l'alinéa 2 est complété comme suit;

«5° à l'article 144, les alinéas 1er à 6 doivent être lus comme suit:

«L'électeur peut émettre son suffrage soit en émettant un vote de liste dans la case placée en tête de la liste, soit en émettant un vote nominatif dans la case placée à côté du nom d'un candidat, soit en émettant plusieurs votes nominatifs dans les cases placées à côté du nom de candidats d'une même liste.».

Art. 6

Een artikel 29*bis*, luidend als volgt, wordt in dezelfde wet ingevoegd:

«Art. 29*bis*. Wanneer de stemming gesloten is, maakt het stembureau een staat op van de kiezers die met toepassing van artikel 142 van het Kieswetboek tot de stemming worden toegelaten ofschoon zij op de kiezerslijsten van de stemafdeling niet waren ingeschreven.».

Art. 7

In artikel 33, tweede lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 11 april 1994, bij het koninklijk besluit van 11 april 1994 en de wet van 5 april 1995, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) een punt 3°*bis* wordt ingevoegd, luidende:

«3°*bis* moet men in artikel 156, § 1, het tweede tot het vijfde lid als volgt lezen:

«Na deze eerste indeling worden de stembiljetten van elk van de categorieën voor de verschillende lijsten verder verdeeld in twee ondercategorieën:

1° stembiljetten waarop bovenaan op een lijst is gestemd;

2° stembiljetten waarop alleen naast de naam van een of meerdere kandidaten is gestemd.

De stembiljetten waarop zowel bovenaan op een lijst als naast de naam van een of meer kandidaten is gestemd, worden in de tweede ondercategorie geplaatst.»;

B) een punt 3°*ter* wordt ingevoegd, luidende:

«3°*ter* moet men in artikel 157:

a) in het eerste lid, punt 2, de woorden «, voor titularissen of voor opvolgers» weglaten;

b) in het eerste lid, punt 3, in plaats van de woorden «kandidaat-titularissen of -opvolgers van een andere lijst», de woorden «kandidaten van een of meer verschillende lijsten» lezen;

c) het eerste lid, punt 4 weglaten;

Art. 6

Un article 29*bis*, libellé comme suit, est inséré dans la même loi:

«Art. 29*bis*. Lorsque le scrutin est clos, le bureau de vote établit un relevé des électeurs admis au vote en application de l'article 142 du Code électoral bien qu'ils ne fussent pas inscrits sur les listes des électeurs de la section.».

Art. 7

A l'article 33, alinéa 2, de la même loi, modifié par la loi du 11 avril 1994, par l'arrêté royal du 11 avril 1994 et par la loi du 5 avril 1995, sont apportées les modifications suivantes:

A) un 3°*bis*, libellé comme suit, est inséré:

«3°*bis* à l'article 156, § 1er, les alinéas 2 à 5 doivent être lus comme suit:

«Ce premier classement étant terminé, les bulletins de chacune des catégories formées pour les diverses listes sont répartis en deux sous-catégories comprenant:

1° les bulletins marqués en tête;

2° les bulletins marqués uniquement en faveur d'un ou plusieurs candidats.

Les bulletins marqués à la fois en tête et en faveur d'un ou plusieurs candidats sont classés dans la deuxième sous-catégorie.»;

B) un 3°*ter*, libellé comme suit, est inséré:

«3°*ter* à l'article 157:

a) à l'alinéa 1er, 2°, les mots «soit pour les mandats effectifs, soit pour la suppléance,» sont supprimés;

b) à l'alinéa 1er, 3°, il y a lieu de lire au lieu des mots «candidats titulaires ou suppléants d'une autre liste» les mots «candidats d'une ou de plusieurs listes».

c) l'alinéa 1er, 4°, est supprimé;

d) het tweede en het derde lid als volgt lezen:

«Niet ongeldig zijn de stembiljetten waarop de kiezer een stem heeft uitgebracht zowel bovenaan op een lijst als naast de naam van een of meer kandidaten van dezelfde lijst. In dat geval wordt de stem bovenaan op de lijst als niet-bestaande beschouwd.».

Art. 8

In artikel 36 van dezelfde wet, vervangen bij de wet van 11 april 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A) in het eerste lid worden de woorden «172 tot 174» vervangen door de woorden «172, 174»;

B) in het tweede lid wordt een punt 2°bis ingevoegd, luidende:

«2°bis moet men in artikel 166, in plaats van het woord «vier» het woord «twee» lezen»;

C) het tweede lid, punt 3°, wordt aangevuld als volgt:

«en moeten de woorden «kandidaat-titularissen en -opvolgers» vervangen worden door het woord «kandidaten».»;

D) het tweede lid, punt 4°, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«4° moet men in artikel 172:

a) in het eerste lid, in plaats van het woord «kandidaat-titularissen» het woord «kandidaten» lezen;

b) het tweede lid als volgt lezen:

«Is dat aantal groter, dan worden de zetels toegekend aan de kandidaten die de meeste stemmen hebben behaald. Bij gelijk stemmental is de volgende van de lijst beslissend.»;

c) het derde lid weglaten.»;

E) in het tweede lid wordt een punt 5°bis ingevoegd, luidende:

«5°bis moet men in artikel 178, eerste lid, de woorden «en er wordt hem geen aandeel toegekend van het aantal stembiljetten ten gunste van de volgorde van voordracht» weglaten».

d) les alinéas 2 et 3 doivent être lus comme suit:

«Ne sont pas nuls les bulletins dans lesquels l'électeur a marqué un vote à la fois en tête d'une liste et en faveur d'un ou plusieurs candidats de la même liste. Dans ce cas, le vote en tête est considéré comme non avenu.».

Art. 8

A l'article 36 de la même loi, remplacé par la loi du 11 avril 1994, sont apportées les modifications suivantes:

A) a l'alinéa 1er, les mots «172 à 174» sont remplacés par les mots «172, 174»;

B) à l'alinéa 2 est inséré un 2°bis, libellé comme suit:

«2°bis dans l'article 166, de lire au lieu du mot «quatre» le mot «deux»»;

C) l'alinéa 2, 3°, est remplacé par la disposition suivante:

« 3° dans l'article 167:

a) dans l'alinéa 1er, de supprimer les mots «de la circonscription électorale ou le bureau principal»;

b) dans l'alinéa 4, de supprimer les mots «titulaires et suppléants»»;

D) l'alinéa 2, 4°, est remplacé par la disposition suivante:

«4° dans l'article 172:

a) dans l'alinéa 1er, le mot «titulaires» est supprimé;

b) l'alinéa 2 doit être lu comme suit:

« Lorsque ce nombre est supérieur, les sièges sont conférés aux candidats qui ont obtenu le plus grand nombre de voix. En cas de parité, l'ordre de la présentation prévaut.»;

c) l'alinéa 3 est supprimé.»;

E) dans l'alinéa 2 est inséré un 5°bis, libellé comme suit:

«5°bis dans l'article 178, alinéa 1er, les mots «et aucune attribution des votes favorables à l'ordre de présentation n'est faite en sa faveur» sont supprimés».

Art. 9

Een artikel *36bis*, luidend als volgt, wordt in dezelfde wet ingevoegd:

«Art. *36bis*. Voor elke lijst waarop één of meer kandidaten verkozen zijn, worden de niet-verkozen kandidaten met de meeste stemmen eerste, tweede, derde opvolger enz. verklaard. Bij gelijk stemmenaantal is de volgorde beslissend.».

23 juni 1998

G. VERSNICK

Art. 9

Un article *36bis*, libellé comme suit, est inséré dans la même loi:

«Art. *36bis*. Pour chaque liste dont un ou plusieurs candidats sont élus, les candidats non élus ayant recueilli le plus de voix sont proclamés premier, deuxième, troisième suppléant, etc. En cas de parité, l'ordre de la présentation est déterminant.».

23 juin 1998